

ΝΑΞΙΑΚΑ

7/2017

ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΝΑΞΙΑΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΤΗΣ ΝΑΞΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ (17^{ος} αι.)

ΣΙΜΟΣ ΜΙΛΤ. ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ

Ιστορικός

Στις 15 Σεπτεμβρίου 1674 ο καθολικός επίσκοπος Μήλου και Κιμώλου Ιωάννης Αντώνιος Καμίλλης απέστειλε επιστολή προς καρδινάλιο προστάτη του στη Ρώμη και, αφού τον παρεκάλεσε να υποστηρίξει αίτημά του προς την Αγία Προπαγάνδα να επιτρέψει τη συνέχιση της επιστασίας του στην καθολική Εκκλησία της Σίφνου, προσέθεσε:

«Εάν τώρα η σεβασμιότητά σας επιθυμεί από περιέργεια να πληροφορηθεί διάφορα πράγματα γι' αυτούς τους τόπους, την ενημερώνων: Στη Νάξο κατ' αρχάς τα σκάνδαλα και τα σφάλματα που ήδη έχουν γνωστοποιηθεί στη σεβασμιότητά σας, δεν σταμάτησαν και μάλλον έχουν πολλαπλασιασθεί. Τώρα ευρίσκονται σε οξύτατη διαμάχη οι εκεί άρχοντες και, ιδιαίτερα, ο πρόξενος κ. Κρουσίνος Κορονέλλος με τον σεβασμιότατο αρχιεπίσκοπο. Αιτία ο γενικός βικάριος, ο δον Λίβιος Σομμαρίπα, τον οποίο εδίκασε και κατεδίκασε. Ο τελευταίος έκανε πάλι τα ίδια σφάλματα, όπως και κάποιοι νέοι κληρικοί κατά το παράδειγμα του αρχιεπισκόπου και του βικαρίου. Ακόμη και οι Τούρκοι απορούν για την ανοχή των προϊσταμένων τους. Οι διαταγές και οι συστάσεις για σώφρονα βίον δεν εισακούονται, οι δε κληρικοί ζουν με μεγάλην ελευθεριότητα και πολλοί απ' αυτούς επιδίονται σε ακολασίες».¹

Οι ορθόδοξοι Έλληνες των Κυκλαδών με αλλεπάλληλες αναφορές στην Εκκλησία της Ρώμης προέβαιναν σε καταγγελίες των σκανδάλων των καθολικών και ζητούσαν την άμεση επέμβασή της. Το Βατικανό δεν μπορούσε να πιστέψει ότι οι καταγγελίες ήταν αληθινές μέχρι που, από την αύξηση του αριθμού των διαμαρτυριών, αναγκάσθηκε να αναθεωρήσει τη στάση του. Το έτος 1665 η Προπαγάνδα ασχολήθηκε με το ζήτημα και «έκρινε σκόπιμο να αποστείλει αποστολικόν επισκέπτη στα νησιά του Αρχιπελάγους, λόγω της ανάγκης επιβολής της τάξεως σε επισκόπους και επισκοπές και της εκλύσεως των ηθών των κληρικών, κανονικών και κοσμικών και προς διαπλοτωσιν της αληθείας των καταγγελιών... με αναφορές των εκεί Ελλήνων...» [SCPF / Congr. Particol., vol. 48, 97RV-98R και Σ. Μ. Συμεωνίδης, «Η αυτοφθορά του Καθολικισμού στη Νάξο», περιοδ. Ναξιακά, έτος VIII (Οκτ.-Δεκ. 1992), τεύχος 34, σσ. 28 επ.].

Στο ίδιο γράμμα ο Καμίλλης έγραψε ακόμη: α) «Οι καθολικοί της Σαντορίνης εκφράζονται με καλά λόγια για τον επίσκοπό τους, ότι δηλαδή είναι καλός και ευχά-

¹ Σίμος Μιλτ. Συμεωνίδης, «Μία περιγραφή του Κυκλαδικού Καθολικισμού από τον επίσκοπο Μήλου Ιωάννη Αντώνιο Καμίλλη», Κυκλαδικό Ημερολόγιο 1996, σσ. 157-170 (έκδοση Ν.Α. Κεφαληνιάδη - Σ.Γ. Φιλυππότη).

ριστος ανθρωπος με κατάλληλη ηλικία, όμως δεν έχει μόρφωση και είναι χειρότερος από τον προηγούμενο, ο οποίος δεν γνώριζε ούτε να διαβάζει. Ακόμη χειροτονεί κληρικούς εντελώς αστοιχείωτους και οι σημερινοί πρόκριτοι βρίσκονται στο ίδιο δίλημμα, όπως και πριν, τόσο για την απειρία του στα εκκλησιαστικά πράγματα, τις ελλείψεις στις ιεροτελεστίες και στον χορό, όσο και γιατί κυριαρχεί η άγνοια και η ευτέλεια που δεν πρέπει να αποτελούν ιδιότητες των κληρικών και μάλιστα σ' αυτά τα μέρη. β) Οι κληρικοί της Σύρας είναι σήμερα οι πιο αξιολύπητοι και οι μεγαλύτεροι σκανδαλοποιοί της Ανατολής. Δεν γνωρίζω ποια θεϊκή κατάρα έπεσε σ' αυτόν τον τόπο μετά τον επίσκοπο που απέκτησε, γιατί προηγουμένως τόσο οι κληρικοί, όσο και οι λαϊκοί, ήταν πάντοτε ευσεβείς προς το Θεό και ενάρετοι, ενώ τώρα είναι σε πλήρη εξαχρείωση και εντελώς απείθαρχοι στον φτωχό βικάριο τους, τον οποίο, με το να είναι πράος ανθρωπος, τον κακομεταχειρίζονται μέχρι που του δίνουν κλωτσιές και τον απειλούν με μαχαίρι. Εάν όλοι αυτοί οι ευλογημένοι επίσκοποι και πρόκριτοι των νησών εφάρμοζαν τις παραγγελίες που άφησε η σεβασμιότητά του (ενν. ο αποστολικός επισκέπτης), δεν θα υπήρχε ανάγκη άλλης επιμόρφωσης του κλήρου... Εάν η Ρώμη δεν βάλει την πρέπουσα τάξη, τα πάντα κινδυνεύουν να εκτραπούν. Ελπίζω όμως ότι η σεβασμιότητά σας, εν ονόματι του Κυρίου, θα ενημερώσει την Προπαγάνδα για τα διατρέχοντα»,² έκλεισε την επιστολή του ο Ιωάννης Αντώνιος Καμίλλης.

Αυτά έγραψε, μεταξύ άλλων, ο επίσκοπος Μήλου στη μακροσκελή επιστολή του, όπως και σε πολλές άλλες όμοιες. Ο διακεκριμένος εκείνος επίσκοπος της Καθολικής Εκκλησίας στις Κυκλαδες ήταν αυστηρά προσηλωμένος στην κανονική τάξη του δόγματός του, γι' αυτό τον απασχολούσαν και τον στενοχωρούσαν ιδιαίτερα οι παρεκτροπές του Κλήρου. Οι καταγγελίες του στη Ρώμη αναφέρονταν σε πραγματικά γεγονότα, είχε δε αποκτήσει πείρα από άμεση γνώση στα κοινών κείμενα όλων των νησών, δεδομένου ότι είχε διατελέσει γραμματέας του αποστολικού επισκέπτη *Sebastiani fra Giuseppe di Santa Maria* (το έτος 1667), βικάριος Μήλου τότε, αλλά και από συνεχείς επικοινωνίες που είχε με διάφορα πρόσωπα ή ιθύνοντες των Κοινοτήτων των νησιών. Σημειώνεται ακόμη ότι ο *Sebastiani* βραδύτερα, ως επίσκοπος *Citta di Castello*, έγραψε το 1683 στην εισήγησή του για να γίνει επίσκοπος Μήλου ο Καμίλλης ότι «τον θεωρούσε ως τον καλύτερο ανθρωπο που υπήρχε σε ολόκληρο το Αρχιπέλαγος για την ενάρετη ζωή του, τη σοφία και της φρόνησή του... Δεν μπορώ παρά να τον παρομοιάσω με τον περίφημο Λέοντα Αλλάτιο», θέλοντας να τονίσει και τη μεγάλη μόρφωσή του, «προς τον οποίον κατέφευγαν Λατίνοι και Έλληνες αρχιερείς για να τους ερμηνεύσει αρχαίους συγγραφείς και να αναγνώσει πολλά ελληνικά συγγράμματα».³

Έχει γραφεί ότι, μετά την εκδημία του καθολικού αρχιεπισκόπου Νάξου Βαρθολομαίου Πόλλα (4 Φεβρ. 1691), «είναι γνωστό πως σημειωνόταν έντονο παρασκήνιο και ζυμώσεις για την εκλογή νέων επισκόπων στην περιοχή»⁴ των νησιωτικών καθολικών επισκοπών. Διάδοχος του Βαρθολομαίου τότε είχε αναδειχτεί ο Πέτρος Μ. Ιουστινιάνη (10 Δεκ. 1691),⁵ κενός δε παρέμενε ο θρόνος της Σύρου από τον έτους 1669, μετά τον θάνατο του Ιωσήφ *Guarchi* (1655-1669). Υποψήφιος για επισκοπική

² Αυτόθι.

³ Σίμος Μιλτ. Συμεωνίδης, «Ιστορικά Έγγραφα Μήλου [1628-1683] από τα Αρχεία του Βατικανού», περιοδ. Μηλιακά, Αθήνα 1985, τ. Β', σσ. 143-145.

⁴ π. Μάρκος Γ. Φώσκολος, «Ο Μητροπολίτης Παροναξίας Ιωάσαφ (1685-1695). Νέα έγγραφα, νέα στοιχεία και νέα ανάγνωση», Ναξιακά, 6/2016, σσ. 105 επ.

⁵ Αυτόθι.

έδρα φερόταν και ο βικάριος του καθεδρικού ναού της Νάξου Σμάραγδος Ρουγγέρης, εναντίον του οποίου καταφέρονταν πολλοί, εκκλησιαστικοί και λαϊκοί, ακόμη και ο ορθόδοξος μητροπολίτης Νάξου Ιωάσαφ, ο οποίος μάλιστα έγραψε και στη Ρώμη να μη τον τιμήσει με έδρα επισκόπου, παραμένει όμως άγνωστο αν τον έλαβαν υπόψη, αν και ο Ρουγγέρης δεν έγινε ποτέ επίσκοπος.⁶

Μέσα σε κλίμα γενικής εκκλησιαστικής αναστάτωσης στα νησιά από το δεύτερο μισό του 17^{ου} αιώνα, έχουν γραφεί τα δύο έγγραφα που δημοσιεύονται εδώ σε Παράρτημα.

Πρόκειται α) για την απάντηση που έδωσε σε εντολές της Αγίας Προπαγάνδας ο αρχιεπίσκοπος Τήνου Άγγελος Βενιέρης επί θεμάτων που απασχολούσαν κληρικούς της Νάξου από το έτος 1651 και β) για ένα αντίγραφο (duplicita) της «Κοινότητας Νάξου» (δήθεν), αλλά ανυπόγραφο, κατά του Ρουγγέρη (από 20 Μαΐου 1691), για να μην εκλεγεί επίσκοπος. Το πρώτο είναι ιδιόχειρο του επισκόπου της Τήνου στην ιταλική, όπως και το δεύτερο του αγνώστου συντάκτη. Τα έχομε μεταφράσει στην ελληνική σε ελεύθερη απόδοση και ανήκουν στο Αρχείο ROMA/Sacra Congregazione Propaganda Fide.

ΤΑ ΕΓΡΑΦΑ

1

«Σεβασμιώτατοι,

Με τις, από 17 Φεβρουαρίου 1682, εντολές σας με διατάξατε να σας ενημερώσω λεπτομερώς και όλως κατατοπιστικά περί της υποβληθείσης καταγγελίας στην Αγία Προπαγάνδας από τον δον Φραντσέσκο Λορεντάνο της Νάξου και για λογαριασμό μερικών κληρικών του ιδίου νησιού κατά του βικαρίου πρε Φραντσέσκου Κορονέλλου, με επόμενες δε διαταγές σας της 5ης Μαΐου εγκρίνατε να προέλθω σε εξέταση και του δον Αντώνιου Veggia σχετικά με την αδιάκοπη αναστάτωση που ξεσήκωσε εκείνος ο αρχιεπίσκοπος, που αποδόθηκε όμως στον ειρημένο Φραντσέσκο Κορονέλλο επί όσων έπραξε αυτός ο ίδιος, παρασύροντας τον ένα και τον άλλο στη δημιουργία αναστάτωσης με δημοσιοποίηση στο νησί κάθε δικαιώματός τους. Έτσι με το να έχουν προβληθεί μέχρι τώρα όσα είχαν πρόθεση να προτείνουν προφορικά, με τη βοήθεια των συμπαραστατών τους, οι οποίοι ήταν καλά μελετημένοι και οργανωμένοι, έγιναν αφορμή να ανοίξει, το έτος 1651, Μαΐου 17, η όρεξη του Κρουσίνου Κορονέλλου, πάπιτου του δον Φραντσέσκου, που έθεσε όρο ότι μετά απ' αυτόν το Jus Patronatus θα πρέπει να μεταβιβασθεί στον Γερμανό, τέκνο του, και στους διαδόχους αυτού με υποχρέωση προτίμησης σε ιερέα αυτόν που θα ευρίσκεται από τον Οίκο των Κορονέλλων. Την ίδια ημέρα εμφανίσθηκε και ο δον Αντώνιος Veggia με τον ίδιο όρο και δήλωση, απαγορεύθηκε όμως από τον αρχιεπίσκοπο.

Τώρα εμφανίσθηκε ο ειρημένος δον Φραντσέσκος Κορονέλλος ως διεκδικητής ενώπιον της Δικαιοσύνης Νάξου με τρόπον χλευαστικόν, ως ο κατ' εξοχήν ενδιαφερόμενος σύμφωνα με τους όρους της συμφωνίας περί του θεσμού, παρά τη μεγάλη υποχρέωση που είχε να καλλιεργεί τα κτήματα, η δε τέλεση των λειτουργιών για τα κτήματα αυτά είχε αφεθεί, για πολύ καιρό, στον Veggia, χωρίς να ακουσθεί ο μονσινιόρε να λάβει τα πρέποντα μέτρα προκειμένου να προτιμηθεί ο Κορονέλλος, ανιψιός του θεμελιωτή αυτού του θεσμού, με αποτέλεσμα να επιβαρυνθεί ο δον Αντώνιος, εγώ δε, με την ισχύ της εξουσίας που μου παρεχώρησαν οι σεβασμιότητές σας consideratis consideantis, έκλεισα το ζήτημα με εντολή την άσκηση έφεσης.

⁶ Αυτόθι.

Ως προς το Κεφάλαιο 2°, ότι ο Κορονέλλο αφαιρεσε από τον Φραντσέσκο Κάλβο μιαν άλλη εκκλησούλα την οποία διατηρούσε διά του Κρουσίνου Σουμαρίππα και από τον σεβασμιώτατο αρχιεπίσκοπο (μέσω επιστολών του) ότι, ενώ ο Κάλβο δεν εξεπλήρωνε τις υποχρεώσεις που είχε για τις λειτουργίες, με τον ισχυρισμό ότι, ακόμη και κατά τις επισκέψεις του εδώ, αποκαθιστούσε άλλους στη θέση του χάριν του *Jus Patronato* του Σουμαρίππα. Ο ίδιος λοιπόν του την αφαιρεσε και την παρεχώρησε με συγκατάθεσή του από τον ίδιο τον αρχιεπίσκοπο, στον δον Φραντσέσκο Κορονέλλο.

Ως προς το 3°, ότι ο Κορονέλλο, όταν ήταν προκαθήμενος εφημέριος, αφαιρεσε από τον σεβασμιώτατο της Μήλου μιαν οικία, με το πρόσχημα ότι του είχε δανείσει 30 σκούδα. Επ' αυτού πληροφορήθηκα ότι έχει καλή δικαιολογία επί δικών του κεφαλαίων από χρέη που πραγματοποίησε για να διεκπεραιώσει την παπική επιστολή (*bolla*) του ειρημένου σεβασμιωτάτου Καμίλλη και περισσότερες ψευδεπιστολές· πλην όμως τα πάντα καταπίπτουν από την τοποθέτηση ενός συγγενούς του ειρημένου σεβασμιωτάτου Καμίλλη, ευρίσκεται δε ακάλυπτος της πίστωσής του ο Κορονέλλο και παρακαλεί για την πρόνοιά Σας.

Επί του 4^{ου} Κεφαλαίου, ότι δεν εφρόντισε κατ' ελάχιστον ο Κορονέλλος να ανακαλύψει το κιβώτιο του δον Λίβιου Σουμαρίππα που εκλάπη από τον καθεδρικό ναό όπου είχε κατατεθεί γεμάτο με μεταξώτα υφάσματα και είχε αυτός το κλειδί, δεν προέβη δε σε ανακοίνωση ότι είχαν κλαπεί, βεβαιώθηκα δε ότι η κρύπτη εντός του ιεροφυλακείου είναι τόπος κοινόχρηστος και δημόσιος χώρος, όπου ο κάθε ένας μπορεί να πάρει τα πράγματά του και είναι χωρίς κλειδί. Εξ άλλου το ιεροφυλακείο και η εκκλησία εξαρτώνται από τον Μεγάλο Ιεροφύλακα και όχι από τον θησαυροφύλακα, μέσα δε στην κρύπτη ο κάθε ένας που κλέπτει πράγματα μπορεί να τα μεταφέρει, ακόμη και αν ευρίσκονται και άλλοι εκεί που διατηρούν δικά τους. Γ' αυτό ο Σουμαρίππα εδώ και 8 χρόνια δεν αξίωσε τίποτα από τον Κορονέλλο, αλλά προέβη σε αιφνίδιο αφορισμό, όταν ανεκάλυψε την κλοπή των πραγμάτων του.

Επί του τελευταίου κεφαλαίου, ότι δεν εστάθηκαν εμπόδια στις υποδείξεις των περιελθόντων προγενέστερα <αποστολικών> επισκεπτών αναφορικά με τους λογαριασμούς των εισοδημάτων της εκκλησίας και ότι πρέπει ταύτα να κατατίθενται ενώπιον της συνόδου των κανονικών παρουσία του σεβασμιωτάτου αρχιεπισκόπου, το δε ταμείο αυτών να είναι ενισχυμένο με δύο κλειδιά, το ένα από τα οποία πρέπει να τηρείται από τον θησαυροφύλακα και το άλλο από το εκλεγόμενο από την ανωτέρω σύνοδο πρόσωπο, αν και ο Κορονέλλο θα ήθελε αμφότερα τα κλειδιά για να κάνει τους λογαριασμούς κατά τον δικό του τρόπο. Απήντησα ότι το ζήτημα έχει ρυθμιστεί με το παράδειγμα των προγενεστέρων που κρατούσαν μόνο ένα· γι' αυτό αποποιήθηκαν τα κλειδιά μέχρι νεωτέρων διαταγών των σεβασμιοτήτων σας, δεδομένου ότι οι λογαριασμοί έχουν ήδη πραγματοποιηθεί ενώπιον του αρχιεπισκόπου και της συνόδου· αυτά δύναμαι να προσφέρω προς τις σεβασμιότητές σας και με βαθύτατο σέβας κατασπάζομαι τις εσθήτες σας.

Τήνος, 6 Απριλίου 1683

Των σεβασμιοτήτων σας

Δούλος ταπεινός

Άγγελος Βενιέρης

επίσκοπος Τήνου»

SCPF/SCR. NON RIFERITE, ARCIPELAGO, vol.4, ff.17^{RV}-18^R

Αντίγραφο

«Σεβασμιώτατοι,

Προκειμένου να ενημερωθούν οι σεβασμιότητές σας και γνωρίσουν την προσωπικότητα, τη ζωή και την κακή εξέλιξη του Σμάραγδου Ρουγγιέρη, πρεσβυτέρου του εδώ καθεδρικού ναού της Νάξου, προσερχόμαστε όλοι εμείς της Κοινότητος της Νάξου ταπεινοί υπηρέτες των σεβασμιοτήτων σας κοινή συναινέσει και ενώπιον του Εσταιρωμένου χωρίς καμμίαν εμπάθεια για δυσφήμιση, να σας πληροφορήσωμε επακριβώς περί των κακών πράξεών του:

Πρώτον. Κατάγεται από κατώτερη κοινωνική τάξη της Τήνου. Ο πάππος του, καλούμενος Μπαρμπαλιάς, όταν έφθασε στη Νάξο για να συζευχθεί, επήγε ένα βράδυ να σαλτάρει σε ένα παληάλογο και εκτύπησε τους συγγενείς του δίνοντάς τους μία κλωτσιά· θεραπεύτηκαν βραδύτερα.

2^ο) Ο πατέρας του Ρεϊνάρντο Ρουγγέρο είχε το παρατσούκλι *Intrigo = Radioύργος* για τις κακές πράξεις του, τα σκάνδαλα και τις καταδίκες του, που καθημερινά αναστάτωναν όλο το νησί της Νάξου, πότε συγγενείς με συγγενείς, κληρικούς με κληρικούς και γενικά με όλους· ο ειρημένος, αφού εξομολογήθηκε και μετέλαβε των αχράντων μυστηρίων, το Μέγα Σάββατο επήγε ένοπλος και, επειδή ήταν του άρεσε, τραυμάτισε ένα ξένον κουμπάρο του, αλλά κατόπιν, χωρίς να περάσει ούτε μία ώρα, έσπευσε να πυροβολήσει εναντίον ενός άλλου, τον τραυμάτισε στη γάμπα του ποδιού του και ο δυστυχής απεβίωσε.

3^ο) Ο ειρημένος τον καιρό της Αποστολικής Επίσκεψης του σεβασμιωτάτου Ιωσήφ, επισκόπου Ιεραπόλεως, προκειμένου να δυσφημήσει τον σεβασμιώτατο Πόλλα, αρχιεπίσκοπο [Νάξου] έντυσε δύο μικρά αγόρια δώδεκα ετών με γυναικεία ενδύματα και τα παρουσίασε επί παρουσία, επί πληρωμή, ενώπιον του ειρημένου μονσινιόρε για να ζητήσουν από τον αρχιεπίσκοπο ελεημοσύνη προκειμένου να τον εκθέσει, αλλά τούτο έγινε αντιληπτό και μετά αποκαλύφθηκε η πονηριά του απ' τα ίδια τα παιδιά.

4^ο) Ο ειρημένος δον Σμάραγδος, τέκνο του εν λόγω Βερνάρδου, ακολούθησε τα βήματα αυτού· από 12 ετών τον εισήγαγαν στη συντροφία των Ιησουΐτών, οι οποίοι τον έστειλαν στη Γαλλία να πραγματοποιήσει τη μαθητεία του· εκεί δεν παρέλειψε με φευδείς κατηγορίες και τα ζιζάνια που έσπερνε να αναστατώσει τους συντρόφους του.

5^ο) Μετά τη μαθητεία του εκεί, επειδή όλοι εγνώριζαν περί ποίας προσωπικότητος επρόκειτο, τον εξαπέστειλαν στη Νάξο, όπου άρχισε αμέσως να σπέρνει ψιθύρους, διχόνοιες και έχθρες μεταξύ των Ιησουΐτών· όπως έγινε δε γνωστό, ξεσήκωνε παιδιά που σπούδαζαν στους Καπούτσινους και τα οδηγούσε βιαίως στους Ιησουΐτες προς νέκρωση της Πίστεως.

6^ο) Ήλθε σε προστριβές με δηκτικά λόγια ενηλίκων με τον ανώτερό του θίγοντας ακόμη και τον ηγούμενο.

7^ο) Με την πρόβλεψη ότι αν οι μαθητές περάσουν στη συντροφία τους θα ακολουθήσουν πολλά σκάνδαλα, τον εξεδίωξαν προς μεγάλην του εντροπή.

8^ο) Κατά την επιστροφή του στη Νάξο απαίτησε από τον αρχιεπίσκοπο να τον χειροτονήσει, αλλ' εκείνος γνωρίζοντας με τι πρόσωπο είχε να κάνει δεν ηθέλησε να το πράξει ποτέ. Όμως, όταν τον παρεκάλεσαν οι συγγενείς του πολλές φορές με την υπόσχεση ότι θα τον έχουν υπό την επιτήρησή τους αν τον ελεήσει, έδωσε τελικά την έγκρισή του με άδεια να μεταβεί στη Μήλο να τον χειροτονήσει ο σεβασμιώτατος Καμίλλης, όπως και έγινε· όταν επέστρεψε στην πατρίδα, συμφιλιώθηκε με τον βικά-

ριο Κορονέλλο, θείον του, υβρίζοντας με λόγια απαράδεκτα τον αρχιεπίσκοπο άνευ λόγου, όπως φαίνεται από κάποιο έγγραφό του συντεταγμένο από το ίδιο του το χέρι, το οποίο ανακοινώθηκε στον θείο του. Για επιπολαιότητες και άλλες παρόμοιες ενέργειες εγκατέλειψε την Εκκλησία και, αντί ταπείνωσης και παράκλησης συγχώρεσης, ανεχώρησε για τη Ρώμη χωρίς άδεια. Εκεί έτυχε της συγχώρεσης του αρχιεπισκόπου χωρίς να ακούσει η Αγία Προπαγάνδα τα δίκαια του και επέστρεψε στη Νάξο με τον τίτλο του *preposto* (= προκαθήμενος εφημέριος), χωρίς μάλιστα να έχει χοροστατήσει ποτέ σε λειτουργία στον καθεδρικό ναό, όπως έχουν υπηρετήσει οι άλλοι από μικροί προς μεγάλη προσβολή όλης της συνόδου, που είναι όλοι ηλικιωμένοι και γέροντες.

9º) Από την ώρα που επέστρεψε στην πατρίδα δεν εστάθηκε ούτε μιαν εβδομάδα στην υπηρεσία του Χορού, όπως οι άλλοι, αλλ' επήγαινε πότε στην ΚΠολη, πότε στη Βενέτικη Αρμάδα για να ασκήσει δικηγορία και να γεμίσει τη σακούλα του με το αίμα των πτωχών ενάντια στη Θέληση του Κυρίου του.

10º) Επήγε στην Αρμάδα όταν ναυαρχούσε ο *Gerolimo Cornaro* και μηχανεύτηκε τον θάνατο τεσσάρων προσώπων· ο ένας εξ αυτών απεβίωσε στην αλυσίδα και οι τρεις ευρίσκονται μέχρι σήμερα στη Γαλέρα.

11º) Όταν ανακαταλήφθηκε από τον σεβασμιώτατο αρχιεπίσκοπο η Εκκλησία, λόγω των κακών πράξεων αυτού και επειδή εξακολούθησε να την υπηρετεί, όπως είχε υποχρέωση, ως πρόσωπο θρασύ χωρίς κανένα σεβασμό προς τον λαό, προκάλεσε δημοσίως στην πλατεία τον αρχιεπίσκοπο λέγοντάς του ότι δεν τον έχει σε εκτίμηση ούτε κατ' ελάχιστον, ο δε αρχιεπίσκοπος ξεκίνησε αμέσως τη διαδικασία του αφορισμού· ελάχιστη σημασία έδωσε σ' αυτήν με τέτοιον μάλιστα τρόπον, ώστε αν απεβίωνε ο αρχιεπίσκοπος χωρίς να λάθαινε συγχώρεση, [όπως και έγινε], όταν εξακολούθουσε να φέρει το φορτίο του αφορισμού.

12º) Έγινε συνοδικός βικάριος με τρεις μόνο ψήφους, είτε με απειλές, είτε με συγχωρήσεις ώστε να γίνει δυνατή η παροχή των ψήφων τους· δεν επέρασε όμως ούτε μία εβδομάδα και ξεκίνησαν μεγάλες εχθρότητες μεταξύ όλων ημών, ώστε σήμερα να ευρισκόμαστε σε μεγάλους κινδύνους.

13º) Αυτοί που τον εψήφισαν συνοδικό βικάριο (*capitolare*) είναι σε μεγάλο βαθμό μετανοημένοι και απευθύνθηκαν στις σεβασμιότητές σας, όχι για άλλο λόγο, αλλά για την κακή διοίκηση και το πάθος του που άρχισε να επιχειρεί ένας άνθρωπος νέος, τριάντα χρόνων, στην εκτίμηση ότι δεν έχει πρόθεση να την αλλάξει σκεπτόμενος καλά, αλλ' από κακία.

14º) Η αιτία που, από συνήθεια, αναθέτει την ελεημοσύνη κάθε τεσσαρακοστή στους Πατέρες Καπουτσίνους και τους Ιησουΐτες.

15º) Τη Μεγάλη Εβδομάδα στην πλατεία έρχεται δημόσια στα λόγια με μερικούς προκρίτους του τόπου αυτού, οι οποίοι, από σεβασμό προς την Αγία Εκκλησία, ρωτούν αν πρόκειται να παραμείνουν οι ίδιοι Άγιοι [*Αρχιερείς*], κάνει τον κουφό μέχρι νεωτέρων εντολών της Ρώμης, με την ελπίδα ότι η Αγία Προπαγάνδα θα ενεργήσει επιδέξια προς τον περίλυπον αυτόν λαό παρέχοντάς του μιαν εξαίρετη προσωπικότητα γι' αυτήν την Εκκλησία.

16º) Οι υπογραφές που φρόντισε να μπουν στο όνομα μερικών προκρίτων και διαφόρων άλλων είναι κίβδηλες, γιατί επήγαινε στην πλατεία του λιμανιού όπου έβαζε τους ναυτικούς διαφόρων περιοχών να υπογράφουν με τα ονόματα εκείνων που ούτε καν εγνώριζαν· και τούτο για την απόκτηση δύναμης από τους νέους, που είχαν έναν

κουρσάρο αγαπητόν, ώστε από φόβο υπέγραφαν αυτοί, παρ'όλο που δεν γνώριζαν.

17^ο) Για όλα τα σκάνδαλα που δημιουργήθηκαν από εχθρότητες μεταξύ εκκλησιαστικών και λαϊκών υπήρξε αίτιος αυτός και η πηγή προέλευσής του.

18^ο) Ο αδελφός του ευρισκόμενος στη Γαλλία είναι καταδικασμένος διά βίου στις Γαλλικές γαλέρες για τις πανουργίες και τις δολοφονίες τους.

19^ο) Απειλήσε τον πατέρα Μιχαήλ Κορφιάτη, κακόνικον, ότι αν δεν τον εψήφιζε να γίνει Βικάριος καπιτολάρε όταν είχαν έλθει στη Νάξο οι Τούρκοι, επειδή είχε διατελέσει εφημέριος στα βενετσιάνικα πλοία, ο οποίος τον εψήφισε από φόβο.

20^ο) Στον δον Γεώργιο Σουμαρίππα, ο οποίος έχει μαζί του κάποιαν ιδιαίτερη φιλία, αλλ' από ευπρέπεια δεν αναφέρεται τι είδους φιλία είναι αυτή, υποσχέθηκε ότι όταν του προσφέρει την καπελανία, ένα καλό δώρο, το οποίο, μαζί με τη εξουσία του ορντιναρίου (= τακτικού), ασκεί την κατάλληλη επιφροή, ώστε να του δώσει την ψήφο του.

21^ο) Στον δον Νικόλαο Γαβρά, ταμία, υποσχέθηκε να του προσφέρει σαράντα ρεάλια προκειμένου να μεταβεί στη Ρώμη για να καταμαρτυρήσει εναντίον του θείου του Φραντσέσκου Κορονέλλου, decano, ο οποίος υπηρετούσε, με κοινή αποδοχή, δώδεκα χρόνια ως Γενικός Βικάριος, μέχρι του θανάτου του αειμνήστου αρχιεπισκόπου.

22^ο) Η μητέρα του, βλέποντας τις κακές του σχέσεις και ότι πάντοτε βαδίζει προς την καταστροφή του, αφού κανείς δεν λέει καλόν λόγο γι' αυτόν, δεν επιθυμεί να συγκατοικεί μαζί του, πολλές δε φορές κρύβεται απ' αυτόν.

23^ο) Για τις διαφορές που δημιουργεί καθημερινά μεταξύ Λατίνων και Ελλήνων, μία νύκτα, αν δεν τον ειδοποιούσαν, όταν είχε ξυλοκοπηθεί από τους Έλληνες, οι οποίοι βέβαια αναμένουν πάντοτε προς τούτο.

24^ο) Δεν έχει αφήσει κανένα κληρικό που να μη τον έχει προπηλακίσει με δηκτικά λόγια, κάθε ημέρα δε επιτίθεται πότε στον ένα, πότε στον άλλο, ουδέποτε δε προσέρχεται στα καθήκοντά του χωρίς να κάνει φασαρία.

25^ο) Υποσχέθηκε στον εξάφελφο του Κρεσεντίνο Σκορδιαλό ότι όταν του προσφέρει εκατό τζεκίνια για να μεταβεί στη Ρώμη, προκειμένου να διεκδικήσει την αρχιεπισκοπή της Εκκλησίας μας, πράγμα που αν γίνει όταν ανακύψουν πολλές διαφωνίες και η μεγαλύτερη για τους Λατίνους να γίνουν Έλληνες [= δηλ. να προσέλθουν στην Ορθοδοξία].

26^ο) Στον Χορό, όπως είναι υποχρέωσή του και όπως κάνουν όλοι οι άλλοι κανονικοί, ουδέποτε φάνηκε ότι συμμετείχε και αυτός.

27^ο) Όσες φορές απουσιάζει από τη Νάξο και πηγαίνει απ' εδώ και από εκεί για να ασκήσει δικηγορία και να γεμίσει τη σακούλα του με χρήματα των άλλων, ουδέποτε αναθέτει σε άλλον κληρικό να ασκήσει τα καθήκοντά του και οι ψυχές υποφέρουν από την αμέλειά του.

28^ο) Ο πατέρη Πέτρος Κάλβο, ιησουΐτης, ευρήκε αυτόν τον Σμάραγδο στη Ρώμη και του παρέδωσε ένα κιβώτιο γεμάτο με κάθε είδους αντικείμενα ευσέβειας, προκειμένου να τα μεταφέρει στην Ανατολή στους πατέρες της Συντροφίας τους, αλλ' αυτός την παρακράτησε για τον εαυτό του, οι δε πατέρες οδύρονται εναντίον του κλέπτη.

29^ο) Έχει παραδοθεί σε μεγάλον βαθμό στο κρασί και ποτέ δεν περνά εβδομάδα που να μην είναι μεθυσμένος δύο ή τρεις φορές εξ αιτίας του κρασιού, οπότε διαπράττει πολλά σφάλματα ενώπιον όσων τον βλέπουν.

30^ο) Όταν ο σεβασμιότατος αρχιεπίσκοπος προσκλήθηκε σε ένα συμπόσιο, αυτός ευρίσκονταν ακόμη πλησίον του, αλλά δέκα ημέρες αργότερα ο αρχιεπίσκοπος βρέθηκε νεκρός, οπότε υπήρξε κοινή φήμη ότι ο δον Σμάραγδος τον είχε καταπονήσει

επειδή επιθυμούσε διακαώς να γίνει αρχιεπίσκοπος.

31°) Την τρέλλα του για τις γυναίκες δεν είναι δυνατόν να περιγράψουμε στις σεβασμιότητές σας από ευπρέπεια, φθάνει μόνο ότι το κρασί οδηγεί σε κακό, παρόλο που φέρει αγιότητα.

32°) Κατά συνήθεια, όπως πάντοτε, δεν καταφθάνουν ποτέ γράμματα στα χέρια του, που δεν τα ανοίγει [δήθεν] για να ενημερώνεται στις υποθέσεις των άλλων.

33°) Τέλος, δεν υπάρχει φόβος προς τον Θεό και σπάνιες είναι οι φορές που φαίνεται ότι ασκεί το καθήκον του και ιερουργεί στο θυσιαστήριο κατά τη λειτουργία, όταν δε ευρίσκεται στη Βενέτικη Αρμάδα ουδέποτε τον είδαν να ασκεί το θείο έργο του και να τελετουργεί τα Άγια των Αγίων, ώστε πολλοί κληρικοί που έτυχε να βρεθούν στην Αρμάδα σκανδαλίστηκαν, επειδή ποτέ δεν τον είδαν να έχει την ελάχιστη ευσέβεια.

Σεβασμιώτατοι Κύριοι,

Τα ανωτέρω μας φαίνονται αρκετά για την προσφορά εκδούλευσης προς την Εκκλησία μας, τόσο από ζήλο προς τον Θεό, αλλά και για την οικοδόμηση και ικανοποίηση του Λαού με την δική σας ενημέρωση, προκειμένου να ικανοποιηθεί η ως τώρα υπομονή μας προς τον Θεό και στη σεβασμιότητά Σας, με την παράκληση για την αγάπη του Κυρίου και για τις πανάγιες πληγές του Κυρίου μας Ιησού Χριστού Εσταυρωμένου, ώστε να συντελέσει, όπως πρώτα, να διακυβερνηθεί η Εκκλησία μας από κάποιον καλόν ἀνθρωπο, πρακτικόν και έντιμον προς τον Θεόν, όπως αποδέχονται και οι σεβασμιότητές σας· παραμένουμε δε βέβαιοι ότι, όπως κυβερνηθήκαμε διά του Αγίου Πνεύματος, να εκδιώξετε αυτό το θυελλώδες παιδί, από το οποίο ακόμη και αυτοί οι Έλληνες σκανδαλίζονται από την κάκιστη διακυβέρνησή του, τόσο που ποτέ κανείς δεν μηχανεύτηκε τόσα ελεεινά όσο αυτό, και να εκλέξουμε κάποιον που θα μας ικανοποιήσει. Όλα λοιπόν τα επαναθέτουμε στη φρόνησή σας με ταπεινότητα προκειμένου να τα εξετάσετε μετά προσοχής.

Γονυκλινείς κατασπαζόμαστε τις άκρες της πορφύρας σας με κάθε ταπεινότητα.

Νάξος, 20 Μαΐου 1691
 Των σεβασμιοτήτων Σας
 Ταπεινοί και υπόχρεοι δούλοι
 Η Κοινότητα Νάξου»
 SCPF/GONGR. PARTICOLARI vol. 30, ff 620R-622^V + 681^R